

Hevonen ja toimintaterapeutti

Hevosavusteisen toimintaterapian lähtökohdat

Vivi Relander

Opinnäytetyö

Marraskuu 2021

Terveys- ja hyvinvointialat

Toimintaterapeutti (AMK)

Relander, Vivi

Hevonen ja toimintaterapeutti. Hevosavusteisen toimintaterapian lähtökohdat

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Marraskuu 2021, 26 sivua

Terveys- ja hyvinvointiala. Toimintaterapeutin tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Verkkojulkaisulupa myönnetty: kyllä

Tiivistelmä

Eläimien käyttö sosiaali- ja terveysalalla on monipuolista ja tulevaisuudessa kasvavaksi ennustettu terapia-muoto.

Eläimen vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin ja vaikutuksiin terapiakäytössä on tutkittu paljon, saaden näyttöä eläimen tuovan positiivisia vaikutuksia terapiainterventioihin.

Eläinavusteisuuden kentällä kuitenkin hevosen vaikuttavuutta on tutkittu vähemmän ja tieto kohdentuu yleisemmin ratsastusterapiaan.

Opinnäytetyö selvittää mitä hevosavusteinen toimintaterapia on, miten hevosta voidaan hyödyntää ja mitä yrittäjyys vaatii. Tarkoituksena on palvelumuotoilun keinoin tuottaa hevosavusteisen toimintaterapian palveluaihio.

Menetelminä opinnäytetyössä on käytetty tutkivaa kehittämistä palvelumuotoilun keinoin ja kuvailevaa kirjallisuuskatsausta hevosavusteisen toimintaterapian tiedonhaun osalla.

Johtopäätöksenä todettiin hevosen olevan monipuolinen terapiaeläin, mutta eläimen kanssa työskennellessä ja palvelua suunnitellessa löytyy tälle omat erityispiirteensä ja kriteerinsä. Hevonen ja talliympäristö eivät ole kaikille sopivia, joten toimintaterapeutin tulee osata tunnistaa sekä asiakkaan että eläimen hyvinvointi. Hevonen on hyvä lisä perinteisen toimintaterapian joukossa ja asiaa olisi tärkeä tutkia jatkossa enemmän

Avainsanat (asiasanat)

Hevosavusteinen toimintaterapia, Palvelumuotoilu, Yrittäjyys

Relander, Vivi

Horse and occupational therapist. Principles of horse-assisted occupational therapy

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, November 2021, 26 pages

Health and welfare. Bachelor's Degree Programme in Occupational Therapy. Bachelor's thesis.

Permission for web publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

The use of animals in the social and health sector is a diverse form of therapy that is predicted to grow in the future.

The effects of the animal on human well-being and its effects on therapeutic use have been extensively studied,

gaining evidence that the animal has positive effects on therapeutic interventions.

However, in the field of animal assisted, the effectiveness of the horse has been less studied and the information is more generally focused on equestrian therapy.

The thesis finds out what horse-assisted occupational therapy is, how a horse can be utilized and what entrepreneurship requires. The purpose is to use a service design to produce a horse-assisted occupational therapy service.

The methods used in the thesis are exploratory development by means of service design and a descriptive literature review in the field of horse-assisted occupational therapy.

In conclusion, the horse was found to be a versatile therapeutic animal, but when working with the animal and planning the service, it has its own special features and criteria. The horse and stable environment are not suitable for everyone, so the occupational therapist must be able to identify the well-being of both the client and the animal. The horse is a good addition to traditional occupational therapy, and it would be important to study it more in the future.

Keywords/tags (subjects)

Horse assisted occupational therapy, Service design, Entrepreneurship

Sisältö

1	Johdanto	2
2	Kehittämistyöprosessi	3
2.1	Palvelumuotoilu	3
2.2	Kehittämistyön toteuttaminen	4
2.3	Tiedon määrittäminen.....	5
3	Kehittämistyön teoreettiset lähtökohdat	7
3.1	Hevosavusteinen toimintaterapia	9
3.2	Hevosavusteisuus toimintaterapiassa.....	10
3.3	Hevonen toimintaterapeutin työparina	13
4	Hevosavusteisen toimintaterapiapalvelun toteuttaminen	14
4.1	Yritystoiminta toimintaterapeutina	16
5	Palvelun muodostaminen	17
5.1	Palvelun tarve, tarkoitus ja asiakkaat	20
5.2	Kulut ja tulot.....	20
6	Pohdinta	21
	Lähteet	24

Kuviot

Kuvio 1	Kirjallisuuskatsauksen sisäänotto ja poissulkukriteerit.....	5
Kuvio 2	Aineistohaun tulokset	6
Kuvio 3	Ydinmalli Green Care -toimintamallissa (Mitä Green Care on? n.d.).....	8
Kuvio 4	Bussiness model canvas	18
Kuvio 5	Hevosavusteisen toimintaterapia palvelunkuvaus	19

1 Johdanto

Ihminen ja eläin ovat eläneet vuorovaikutuksessa toistensa kanssa aikojen alusta lähtien. Eläimen ja ihmisen välinen sosiaalinen side perustuu mahdollisesti eläimen antamaan rakkauteen ja hyväksyntään, siihen ettei eläin välitä ihmisen ulkonäöstä tai sosiaalisesta- ja taloudellisesta asemasta. Eläimien suhde ihmisiin eroaa paljon ihmisten välisiin suhteisiin, jotka voivat olla monimutkaisia, hämmentäviä ja jopa tuskaisia (Trotter 2012, 37.)

Aivan kuten terveellisen ruokavalion ylläpitämisen ja liikkumisen oman hyvinvointinsa takia, on eläimien ja ihmisen vuorovaikutuksen merkityksen katsottu olevan yhteydessä ihmisen hyvinvointiin. Eläin voi olla asiakkaalle tie löytää itsensä, valmistaa ihmisiä vanhemmuuteen tai toimia ystävinä ja eläimellä on koettu olevan myös tärkeä vaikutus lapsen oppimiseen sekä kehitykseen. Jos lapsi oppii kokemuksellisesti eläimen tarpeet, voi emotionaalinen suhde eläimeen tuoda pysyvää ja nopeampaa uuden oppimista (Trotter 2012, 37-39.) Positiivisten tulosten vuoksi, eläinavusteinen interventio on täysin perusteltu menetelmä sosiaali- ja terveysalalla (Hautamäki, Ramadan & Vilhunen 2021, 10).

Varhaiskreikkalaisista ajoista saakka on hevonen tunnettu parantavana ja terapeuttina eläimenä. (Hallberg 2018, 12). Suomessa sosiaali- ja terveysalalla eläinavusteisuutta on käytetty 2000-luvun alusta lisääntyvin määrin (Hautamäki ym. 2021, 8) ja hevonen on monella eri tavoilla mukana sosiaali- ja terveysalan palveluissa. Laaja-alainen vaikuttavuus sekä toiminnan monitasoisuus ovat hevosavusteisuuden vahvuuksia ja hevosen vuorovaikutuksella voidaan tuottaa niin psyykkisiä kuin fyysisiä vaikutuksia, sekä vahvistaa mm. elämäntaitoja, tunnetaitoja ja itsetuntoa. Hevosavusteinen toiminta on Green Care kehyksen alle kuuluva palvelu ja yksi suomen Green Care- toiminnan edelläkävijöistä. Tulevaisuudessa hevosen roolin nähdään kasvavan merkittävämmäksi sosiaali- ja terveysalalla (Hevosavusteinen toiminta n.d.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kehittää palveluaihio hevosavusteisesta toimintaterapiasta. Tavoitteena on palvelumuotoilun keinoja käyttämällä kehittää aloittelevalle toimintaterapiaryitykselle hevosavusteisen toimintaterapian palveluaihio.

2 Kehittämistyöprosessi

Tämä opinnäytetyö tehtiin työelämän tutkivan kehittämisen ja kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmillä. Kehittämistehtävää on tehty palvelumuotoilun keinoin ja muotoiluprosessissa tarvittava tieto kerättiin kirjallisuuskatsauksella.

Työelämän tutkiva kehittäminen valittiin yhdeksi menetelmäksi, koska tällöin voidaan syventyä työelämään ja sen tarpeisiin, kehittäen työpaikan tai palvelun ja tuotteen puutteita sekä ongelmia. Kehittämistyössä kehitetään työelämää luomalla jotain uutta, tuomalla tietoa tai parannellaan vanhaa, niin että se tuottaa hyötyä työyhteisölle (Koivisto & Henner, 2017, 3.)

2.1 Palvelumuotoilu

Palvelumuotoilu on palvelun ja liiketalouden kehittämistä, joka tehdään ihmisläheisestä näkökulmasta. Palvelumuotoilun menetelmällä voidaan tarkastella palvelua ennakoivasti sekä kokonaisvaltaisesti. Lähestymistapa on toimialasta riippumatonta, joten käyttökohteena voi olla mikä tahansa ihmisiä kohtaava konsepti (Mitä palvelumuotoilu on 2020.) Kun palvelua aletaan suunnittelemaan määritellään mahdollisuudet, kerätään kehittämiseen tarvittavat tiedot, resurssien arviointi ja vaihtoehdot, palvelusta tehdään kuvaus ja viimeisenä arvioidaan prosessin tuloksia (Scaffa 2014,116).

Palvelun muodostamisen perusteita on palvelun tarkoitus sekä kohderyhmä, laajuus, toteutus-tapa, vaativuus ja palveluntarve. Itse tarvittavan palvelun muotoilu alkaa nykytilanteen kartoittamisesta ja on mietittävä riskit, mahdollisuudet sekä tavoite. Jo toiminnassa olevasta palvelusta voidaan poimia toimivia ideoita ja etsiä palvelun heikkoudet, jotka ei juuri silloin ole tarpeellisia tai toimivia.

Palvelun toiminnalle on tärkeää tietää keitä asiakkaat ovat ja mistä he oikein tulevat, onko heillä tiettyjä tarpeita ja mitä juuri me voisimme tehdä, jotta nämä tarpeet voitaisiin täyttää. Lopulta lähdetään itse palvelun suunnitteluun ja tässä vaiheessa voi olla paljon eri näkökulmia, mutta prosessin edetessä huonoimmat karsiutuvat pois. Parhaimmista ideoista muovautuu yksi lopullinen palveluidea, jota voidaan lähteä testaamaan ja arvioimaan (Palvelumuotoilun prosessin vaiheet n.d.)

Palvelumuotoilun työkaluna on tässä työssä käytetty business model- canvasta. Business model canvaan etuina on sen helppokäyttöisyys ja kattavuus (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 184). Business model canvas on yleisesti palvelumuotoilussa suositeltu työkalu, johon päästään kirjaamaan oman palvelun pääasiat (Ojasalo ym. 2015, 79). Canvaassa osa-alueita on yhdeksän ja ne ovat: Yhteistyökumppanit, asiakassegmentit, asiakassuhteet, arvolupaus, kustannusrakenne, kriittiset resurssit, kassavirta, kriittiset tehtävät sekä markkinointi, myynti ja toimitus (Ojasalo ym. 2015, 184).

2.2 Kehittämistyön toteuttaminen

Tämä kehittämistyö eteni British Councilin kaksistimantti- kaavalla, eli kehittäminen etenee neljän vaiheen kautta: löydä, määrittele, kehitä ja kiteytä (Matka palvelumuotoiluun n.d).

Alussa määriteltiin ongelma mikä haluttiin ratkaista, joka tässä tapauksessa oli hevosavusteisen toimintaterapian tuottaminen. Ratkaistavan ongelman löydyttyä aloin selvittämään hevosavusteisen terapian taustoja ja asiakasryhmiä. Ymmärryksen lisäämiseksi käytin kirjallisuuskatsausta, jossa etsin tietoa tutkimuksista, artikkeleista ja kirjoista.

Kun tietoa on kerätty tarpeeksi, aletaan tekemään siihen pohjautuvia fiktiivisiä asiakasprofiileja. Kun asiakasprofiileja on luotu, niin voidaan pohtia kenelle ja miten palvelua halutaan tarjota, jolloin ideoita annetaan tulla vapaasti (Ojasalo ym. 2016, 74.) Vapaat ideat tuovat mukanaan innovatiiviset ideat, kun ei jäädä miettimään mitä muut tekisivät ja miten muka pitäisi oikeaoppisesti tehdä. Joskus ideat voivat olla huonoja, mutta yhdessä toisen ideana kanssa se voi olla taas menestys. Ideat muotoutuvat jatkuvasti, jonka takia ei kannata rajoittaa ajatuksenvirtaa (Ojasalo ym. 2015, 184.)

Ajan kuluessa ideat muokkaantuivat ja niitä karsiutui työpöydältä pois, joka tuloksena seurasi lopullisen palvelumallin muotoutuminen. Normaalisti palvelumuotoilu jatkuisi tästä toteuttamiseen, idean arviointiin ja tarvittaessa uudelleen muotoiluun (Ojasalo ym. 2015, 75-76), mutta koska tätä opinnäytetyötä tehdessä toimintaterapiayritystä ei vielä ole, niin kehittämistyö tehdään vain ensimmäiseen muotiluun asti.

2.3 Tiedon määrittäminen

Palvelumuotoilussa tarvitaan tietoa asiakkaista ja kehitettävästä palvelusta, jota voidaan hankkia monella tapaa. Aiheen käsitellessä hevosavusteista toimintaterapiaa, haluttiin tietoa lähteä etsimään kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla. Kirjallisuuskatsauksella voitaisiin saada kehittämistyöhön tietoa niin asiakasryhmistä, kuin myös itse palvelusta. Katsaukseen valittiin aineistoja tiettyillä kriteereillä, jotka määrittivät, otettiinko aineisto tarkasteluun vai suljettiinko se pois tarkastelusta. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit ovat näkyvissä kuviossa 1.

Tietoa hevosavusteisesta terapiasta lähdettiin keräämään hakusanoilla: Animal-Assisted Therapy, Equine Assisted Occupational Therapy ja Eläinavusteinen terapia. Kuviossa 2 on näkyvissä näillä hakusanoilla tulleet tulokset ja kuinka monta niistä otettiin lopulliseen tarkasteluun. Tiedonhaussa rajautui pois useita teoksia niiden koskiessa ratsastusterapiaa, muita karsivia tekijöitä oli, ettei koko teksti ollut saatavilla tai materiaali oli iältään liian vanhaa. Tärkeimpinä tekijöinä tiedonhaussa oli luotettavuus ja asiakeskeisyys.

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
<ul style="list-style-type: none"> • Aineisto käsittelee hevos- ja eläinavusteisuutta • Kieli on englanti tai suomi • Aineisto on julkaistu vuosien 2011-2021 välillä • Aineiston sisällöllä voidaan vastata tutkimuskysymykseen • Vertaisarvioitu • Koko teksti saatavilla 	<ul style="list-style-type: none"> • Aineisto käsittelee pelkästään ratsastusterapiaa • Aineisto on julkaistu vuonna 2010 tai sitä ennen • Aineistolla ei voida vastata tutkimuskysymykseen • Koko tekstiä ei ole saatavilla • Tutkimusta ei ole vertaisarvioitu • Ei luotettavaa lähdettä

Kuvio 1 Kirjallisuuskatsauksen sisäänotto ja poissulkukriteerit

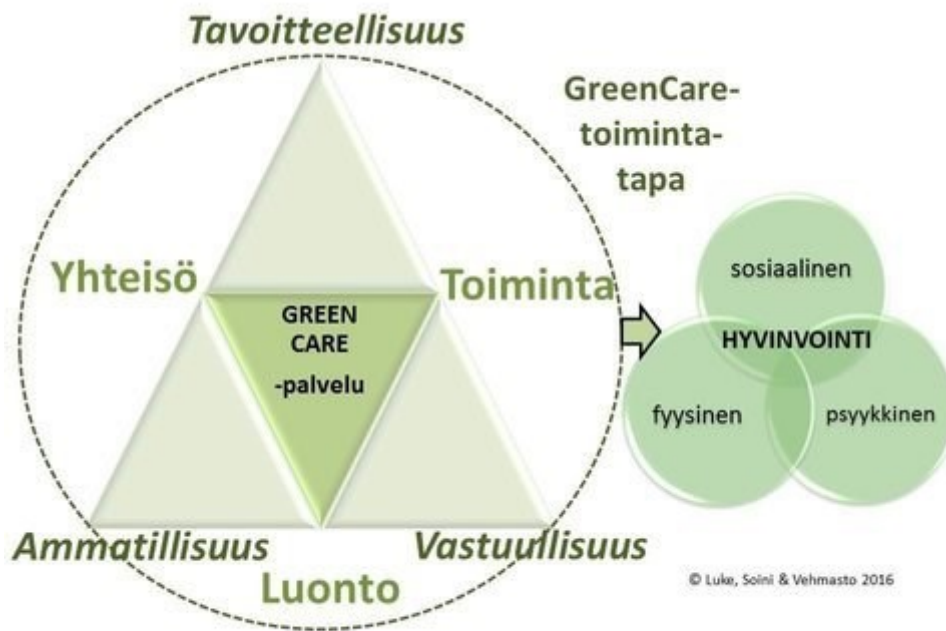
Janet Finna	Animal- Assisted Therapy Tulokset: 8 921 Valittu: 1	Equine Assisted Occupational Therapy Tulokset: 930 Valittu: 4	Eläinavusteinen terapia Tulokset: 17 Valittu: 1
Google scholar	Animal- Assisted Therapy Tulokset: 20 200 Valittu: 0	Equine Assisted Occupational Therapy Tulokset: 1 770 Valittu: 0	Eläinavusteinen terapia Tulokset: 9500 Valittu: 3
Cinahl	Animal- Assisted Therapy Tulokset: 1216 Valittu: 0	Equine Assisted Occupational Therapy Tulokset: 101 Valittu: 1	Eläinavusteinen terapia Tulokset:0 Valittu:0

Kuvio 2 Aineistohaun tulokset

Aluksi siis tarkasteltavana oli 10 aineistoa, joista lopulta työhön valittiin 6 aineistoa. Tarkasteluun valituista aineistoista karsiutui siis vielä pois neljä, koska näiden tieto perustui katsaukseni tarkastelussa mukana oleviin kirjoihin ja näin päätettiin ennemmin viitata alkuperäiseen lähteeseen. Aineistot sisältivät Kelan julkaisuja, hevosavusteisen toimintaterapian tutkimustuloksia ja kirjallisuutta eläinavusteisuudesta terapiassa sekä hevosavusteisesta terapiatyöstä. Aineistossa on myös mukana yksi sosiaalipedagogista hevostoimintaa koskeva julkaisu, vaikka aihe ei varsinaisesti koske toimintaterapiaa. Julkaisu kuitenkin sisälsi tietoa terapiaeläimen tarpeista, joka on siirrettävissä myös tämän työn aiheeseen.

3 Kehittämistyön teorettiset lähtökohdat

Green Care käsitteeseen päästiin tutustumaan ensimmäisen kerran Suomessa vuonna 2008, vaikkakin termi maailmalla on tunnettu jo vuodesta 1975 asti. Käsitteellä on myönteinen kuva ja sen käyttöä pyritään edistämään tukemalla yrittäjiä. Green caren lisääntymisen onkin katsottu tuoneen enemmän työpaikkoja, laajentaneen sosiaali- ja terveysalan palveluita ja tuoneen hyötyä myös maataloille (Soini, Ilmarinen, Yliviikari, Kirveennummi 2011, 320.) Menetelmien yleistymisen hidasteena kuitenkin on se, ettei ole pystytty näyttämään luonto- ja eläinavusteisuuden olevan muita menetelmiä parempaa. Tutkimukset kuitenkin osoittavat asiakkaiden hyötävän Green caresta, mutta tutkimustulokset eivät ehkä vain ole levinneet vielä kohderyhmälleen (Soini ym. 2011, 329.)

Kuvio 3 Ydinmalli Green Care -toimintamallissa (Mitä Green Care on? n.d.)

Green Care on ammatillista toimintaa, jonka tavoitteena on lisätä hyvinvointia käyttämällä hyödyksi luontoa, eläimiä sekä maatalousympäristöä. Green care- toiminnan tulee aina olla tavoitteellista ja vastuullista, kuviossa 3. on kuvastettuna Green caren- toimintamalli. Käsite voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen luontohoivaan ja luontovoimaan, Joista luontohoiva on julkisen sektorin järjestämisvastuulla ja edellyttävät usein sosiaali- ja terveysalan koulutusta. Luonto voima taas on enemmän ennaltaehkäisevää, eikä tähän vaadita sosiaali- ja terveysalan koulutusta, jolloin asiakkaatkin ovat usein yksityisiä ei- haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä (Mitä Green Care on? n.d.) Green Care- toiminta sopii jokaiselle jolle halutaan toiminnallisuutta, uusia tapoja ajatella sekä toimia, motivaatio-ongelmia omaaville, lisäämään kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta (Vaikuttavuus n.d).

Green Caren yhtenä osa-alueena on eläinavusteisuus. Suomessa eläinavusteisuus kasvaa kokoajan yhtenä terapiamuotona ja kasvulle ennustetaan vain jatkoa (Vaikuttavuus n.d.) Eläinavusteisuudessa on useita alamuotoja, johon kuuluu mm. eläinavusteinen terapia, eläinavusteinen opetus

ja eläinavusteinen sosiaalityö. Eläinavusteinen terapia on dokumentoitua, suunniteltua ja tavoitteellista, jota voi tuottaa toimintaterapeutti, fysioterapeutti, psykoterapeutti tai muu terapia-koulutuksen omaava sosiaali- ja terveystieteiden ammattilainen (Välimaa 2017, 2.)

Terapiassa eläin voi joko rauhoittaa tai aktivoida, nostattaa asiakkaan itsetuntoa, parantaa oppimista ja herätellä vanhoja muistoja esiin. Eläimen kanssa on helppo tulla toimeen ja ilmaista itseään sen tuomitsemattoman ja syrjimättömän luonteen vuoksi. (Eläinavusteinen kuntoutus n.d.)

3.1 Hevosavusteinen toimintaterapia

Ihmisellä on luontaisesti halu tehdä, toimia ja oikeus pystyä arjessaan toimimaan. Se minkä ihminen kokee olevan merkityksellistä toimintaa on kuitenkin yksilöllistä. Asiakkaan osallisuuden sekä toimijuuden mahdollistaminen on aina toimintaterapian tavoitteena. (Toimintaterapia n.d.)

Toimintaterapian halutaan varmistavan toiminnallista oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa ja toimintaterapeuttejen perehtyneisyys toimintaan palveleekin väestön hyvinvointia ja terveyden edistämistä. Toimintaterapian hyödyt eivät ole vain lääkinnällisen kuntoutuksen tai sairaanhoitopiirien sektorin asiakkaille, vaan toimintaterapeuttinen osaamista voidaan hyödyntää laajalajaisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi (Hautala, Hämäläinen, Mäkelä & Rusi-Pyykkönen 2011, 14.)

Toimintaterapian nykyisen paradigman mukaisessa terapiassa toiminta on nostettu keskipisteeseen ja Inhimillisen toiminnan malli, eli MOHO tukee juuri tätä ajatusmallia. Malli on laajasti käytössä eri puolilla maailmaa ja keskeisinä asioina tässä mallissa on asiakaslähtöisyys ja inhimillinen toiminta. Mallin käsitys on holistinen, eli ihminen nähdään kokonaisuutena eikä katsota siis pelkkää sairautta tai vammaa. Mallissa ihmisen sisäinen käsitys ja ulkoinen ympäristö linkittyvät toisiinsa ja vaikuttavat kokonaisuudessaan ihmiseen ja tämän toimintakykyyn. Pyrkimyksenä toimintaterapeutilla on näiden seikkojen kautta mahdollistaa asiakkaalle osallistuminen tälle

merkityksellisiin, hyvinvointia tukeisiin ja tyydytystä tuottaviin toimintoihin. (Hautala ym. 2011, 234–235)

Inhimillisen toiminnan malli voi siis antaa käsitystä asiakkaan motivaatiosta ja voidaan luoda asiakaslähtöinen interventio, jossa toiminta kohdistuu juuri niihin toimintoihin, joita asiakkaan tarvitsee tehdä ja mitä tämä haluaa tehdä (Toimintaterapeutti asiakkaan työkyvyn asiantuntijana 2018.)

Mallin mukainen toimintaterapian asiakasprosessi on näyttöön perustuvaa, teorian ohjaamaa ja asiakaslähtöinen. Päämääränä katsotaan olevan asiakkaan ajattelun, tunteiden ja tekemisen kautta saatava muutos, jota varten toimintaterapeutin tulee ymmärtää ja huomioida asiakkaan mielenkiinnon kohteen, arvot, ympäristö, tavat ja roolit, pätevyyden tunne ja suorituskyykyyn liittyvä tieto. Inhimillisen toiminnan mallin mukaan asiakasprosessi etenisi seuraavasti 1. Laadi kysymykset niin että ne koskevat asiakasta, 2. Kerää asiakkaalta ja asiakkaan kanssa tiedot, joita arviointiin tarvitaan, 3. Luo käsitys asiakkaan vahvuuksista, heikkouksista ja hänen tämän hetkisestä tilanteesta, 4. Laadi tavoitteet ja suunnitelma terapiaan, 5. Toteuttaminen ja seuraaminen ja 6. Terapiatulosten arviointi (Hautala ym. 2011, 248-255.)

3.2 Hevosavusteisuus toimintaterapiassa

On helposti tunnistettavissa 63 termiä, joita käytetään hevosen sisältämään terveydenhuoltoon ja tämä sekoittaa paljon niin asiakkaita kuin asiantuntijoitakin. Käsitteiden tarkka määrittely voisi edistää aiheen tutkimuksia ja tuoda tarkempaa tietoa aiheesta. Ei ole olemassa maailmanlaajuisesti tarkkaa termiä, joka käsittäisi saman palvelun kaikkialla, vaan samalle palvelulle voi olla englanniksi jopa kymmenen eri termiä. Ongelmia on tuonut varsinkin se, että vaikka toisessa maassa

olisi termille tarkka selitys, samalla termillä voi olla muualla paljon vapaampi käsitys. Aihetta tutkiessa joutuukin paljon selvittämään, tarkoitetaanko termillä ratsastusterapiaa, ei-terapeuttista toimintaa vai terapeuttista hevosavusteisuutta (Hallberg 2018, 39.)

Hevosavusteisuus tai eläinavusteisuus terapiassa yleensäkin ei ole erillinen palvelu tai ammatti, vaan yksi osa terapiapalvelua, johon vain on sisälletetty eläimen läsnäolo tai tämän luontainen elinympäristö. Asiakkaan toimintaterapia etenee ja noudattaa aina samoja säännöksiä ja etiikkaa, oli interventiossa läsnä eläin tai sitten ei. Eläimen tuominen mukaan ei myöskään oikeuta toteuttamaan oman ammattialan ulkopuolista terapiaa, vaikka joskus asiat voivat mennäkin päällekkäin. Esimerkkinä tästä on se, että aivohalvauspotilaan kanssa fysioterapeutin tehtäviin kuuluu liikkuvuuden ja tasapainon parantaminen, kun taas toimintaterapeutti keskittyy palauttamaan asiakasta takaisin omatoimiseen elämäänsä, jolloin tarvittavat harjoitteet voivat olla ristissä toistensa kanssa, mutta tällöinkin toimintaterapeutin antama terapia on vain toimintaterapiaa (Hallberg 2018, 31.)

Hevosavusteista toimintaterapiaa käytetään motoristentaitojen, prosessi- ja vuorovaikutustaitojen parantamiseen ja uskotaan perustuvan aistien intergointiteoriaan. Hevosavusteisuuden käytön syynä voi myös olla sitoutumisen ja motivation lisääminen, emotionaalinen ja sosiaalinen sitoutuminen sekä leikin edistäminen (Hallberg 2018, 33.) Kelan teettämän kyselyn mukaan Hevosavusteisesta terapiasta voisivat hyötyä kipupotilaat, muistisairaajat, asiakkaat joilla on neuropsykiatrisia häiriöitä, neurologisia sairauksia, vuorovaikutukseen tai kommunikaatioon liittyviä sairauksia, kehityksellisiä häiriöitä tai psykiatrisia sairauksia. On myös koettu, että kuntoutujalla kehittyvät muisti, toiminnanohjauksen taidot, toiminnan suunnittelu sekä eteneminen, tarkkaavaisuus, jaettu tarkkaavaisuus, keskittyminen ja hahmottaminen kehittyvät eläinavusteisen terapian myötä. Näiden lisäksi eläintä on hyvä käyttää motoriikan harjoittamiseen, kun eläintä hoidettaessa saadaan luonnollisesti sensomotoriikka- ja taktiiliharjoitteita, silmä-käsikoordinaatiota, voidaan hienomotoriikassa harjoittaa näppäryyttä ja tarkkuutta, sekä voidaan harjoitella molempien käsien käyttämistä (Haapala & Suomela-Markkanen 2018, 4-5.)

Päättyessä ja suunnitellessa hevosavusteisen toimintaterapian tarpeesta ja tavoitteiden toteutumisesta, on toimintaterapeutin otettava Inhimillisen toiminnan mallin mukaisesti asiakkaan kaikki tekijät huomioon. Asiakas on kokonaisuus jonka kanssa täytyy miettiä millaiset ovat tämän elämäntavat ja tottumukset, kuten voima, liikkuvuus tai kestävyys, koulutus, oppiminen ja ammatti, ihmissuhteet ja muut sosiaaliset suhteet, vapaa-aika ja leikki, päivittäiset toimet kuten syöminen, nukkuminen, pukeutuminen ja henkilökohtainen hygienia. Hevosavusteisen toiminnan turvallisuuteen ja toimivuuteen voi myös vaikuttaa mm. asiakkaan mielenterveyden ongelmat, traumaattiset aivovammat, älylliset häiriöt ja oppimisvaikeudet (Hallberg 2018, 34-35.) On myös otettava huomioon, että hevonen tai talliympäristö eivät aina ole automaattisesti sopivia kaikille asiakkaille. Asiakkaalla voi ilmetä pelkoja, tämä voi kokea tilanteen epämiellyttäväksi tai aistiongelmat ovat liian suuret. Joissakin tilanteissa ongelmasta voidaan päästä yli ja edetä hitaasti, mutta toisinaan terapia voidaan joutua suunnittelemaan uudestaan (Haapala ym. 2018, 6.)

Toiminnan toteutumisen onnistumiseksi on tärkeää miettiä, onko tilat suunniteltu niin, että asiakas pystyy kulkemaan ongelmitta tai kuinka hän pääsee paikanpäälle, pystytäänkö parkkeeraamaan helposti ja onko tiloissa asiakkaille sopivia wc-tiloja. Asiakkaan toiminnalle esteettömyyden puuttuminen voi usein tulla vastaan toimiessa vanhassa maatilaympäristössä, jolloin tiloja ei ole suunniteltu nykypäivän standardien mukaisesti esteettömään toimintaan ja kulkemiseen (Hallberg 2018, 165.) Suomen ratsastajainliitto ry on kuitenkin koonnut esitteen esteettömästä ratsastuskoulusta, jonka avulla voidaan pienillä asioilla luoda vanhastakin tilasta asiakkaalle turvallinen ja esteettömämpi. Tallitilat saattavat olla usein tummansävyisiä ja valkoisella maalilla voidaan tuoda tilaan valoisuutta ja muilla sävyillä voidaan merkata ovien kohtia, portaita tai kynnyksiä, jolloin voidaan estää heikkonäköisen kaatuminen. Ovilla olevilla kuvakorteilla taas voidaan lisätä esteettömyyttä selventäen missä mitäkin on, jolloin on helpompi toimia itsenäisesti ja oma-aloitteisesti (Kaikille esteetön ratsastuskoulu n.d.)

Hevosavusteinen toiminta voi tuoda hyötyä asiakkaan terapiaan luomalla uudenlaisen jännittävän, hauskan ja mielenkiintoisen toimintaympäristön. Varsinkin asiakkaille, joilla saattaa olla motivaatio-ongelmia toimia toimistoympäristössä, voi talliympäristö tuoda motivaatiota toimintaan, jolloin asiakas tekeekin toiminnan eteen enemmän kuin alun perin halusikaan (Hallberg 2018, 17.)

Tämä huomattiin myös tutkimuksessa, jossa aistihäiriöisiä ja muita vammaisia lapsia osallistui hevosavusteiseen toimintaterapiaan. Lapset tekivät tällöin asioita, joita normaalisti välttelisivät ja saavuttivat tässä ympäristössä myös nopeammin tavoitteensa (Heffernan 2016, 33.)

Terapiaympäristönä hevostalli tuo terapiatilanteeseen erilaiset äänet ja hajut, joiden ollaan koettu rentouttavan ilmapiiriä. Ryhmäterapiassa taas hevosavusteisen toiminnan ollaan todettu rohkaisevan asiakkaita kertomaan tunteistaan ja kokemuksistaan. Hevosen kanssa toimimisen jälkeen ryhmäläiset suhtautuvat toisiinsa ja terapeuttiin avoimemmin, rohkeammin ja rennommin. Lapset ja nuoret ottavat helpommin myös kontaktia toisiinsa (Törmälehto 2013, 176.)

3.3 Hevonen toimintaterapeutin työparina

Hevonen on eläin, eikä sieluton esine tai asia. Tämän vuoksi terapiaan pitää valita eläin, joka on koulutettu työhönsä, nauttii siitä ja sietää erilaisia ärsykejä. Eläimen valinnassa tärkeää on myös katsoa tämän koko, rakenne ja terveys. On myös muistettava hevosen olevan saaliseläin, joka reagoi vaistojaan mukaan eli mikään hevonen ei ole pomminvarma tapaus, vaikka tämä olisi kuinka pitkään tehnyt työtä tai hyvin koulutettu. Eettisesti kestävää hevosavusteista terapiaa järjestävä terapeutti on siis tutustunut hevosen käyttäytymistarpeisiin ja huomioi eläimen jaksamisen sekä terveyden takaamalla sen voivan toteuttaa lajityypillistä käytöstä. Jos hevonen ei pysty käyttäytymään lajilleen tyyppillisesti, sen käytös voi muuttua, mikä voi ilmetä masennuksen tapaisena passiivisuutena tai aggressiiviselta vaikuttavana käytöksenä (Sosiaalipedagoginen hevostoiminta 2019, 45.)

Eläimillä aivan kuten ihmisilläkin on erilaisia mielentiloja ja päiviä, joka myös vaikuttaa elämän käyttäytymiseen. Eläin voi olla liian leikkisä, jolloin voi tapahtua vaaratilanteita tai toiminta ei muuten onnistu, eläin osoittaa haluavansa olla rauhassa tai eläin voi sairastua äkillisesti, varsinkin eläimen sairastumisesta johtuva muutos voi aiheuttaa asiakkaalle pettymyksen tunteita. Peruuntumisien ja negatiivisia tunteita aiheuttavien tilanteiden varalle kannattaisi varmasti kehitellä varasuunnitelma ja miten asia käsitellään pettäneen asiakkaan kanssa. Eläimeen kiintyminen voi olla myös terapian loppumiseen hankaloittava tekijä, jolloin olisi mietittävä miten asiakasta voitaisiin valmistella tähän tilanteeseen (Haapala ym. 2018, 6.)

Hevosavusteinen toimintaterapia suunnitellaan asiakkaan toiminnallisten tavoitteiden mukaisesti. Toimintaterapiaa voidaan toteuttaa yhdessä hevosien kanssa toimien tai voidaan käyttää hyödyksi talliympäristön toiminnallisia mahdollisuuksia. Hevosien kanssa voidaan toimia niin maasta käsin hevosien rinnalla kuin myös hevosien selästä käsin ja hevosta voidaan myös pelkästään havainnoida. Hevosien käyttäytymisen sekä toiminnan kautta voidaan tarkkailla mistä hyvinvointi syntyy ja miten nämä asiat ovat elämässä tärkeitä, eli voidaan miettiä miten tärkeää omalle hyvinvoinnille on vaikka säännöllinen ruokailu, ravinnon terveellisyys, sopiva liikunnan määrä ja lepo sekä puhkaus (Haapala ym. 2018, 8.) Asiakkaan tavoitteista riippuen, hevosien läsnäolon lisäksi käytössä voi olla paljon monenlaisia työkaluja ja välineitä, esimerkiksi erilaisia palloja ja renkaita käytetään apuvälineinä karkeamotoriikan hallinnassa tai tehtävissä missä pyritään saamaan asiakas ylittämään kehonsa keskiviiva (Fine 2016, 122.) Terapiatilanne voi olla täysin ohjeellistettua tai vapaampaa ei-suoraa toimintaa ja käytettävissä niin yksilö- tai ryhmäterapiaan eri ikäisille ihmisille (Trotter 2012, 39). Hevonen siis sopii ominaisuuksiltaan ja käytettävyydeltään kokonaisvaltaiseen, yhteisölliseen ja osallistuvaan kuntoutukseen (Haapala ym. 2018, 8).

Hyvässä interventiossa toimintaterapeutti, eläin ja asiakas ovatkin tasavertaisia jäseniä, joiden jokaisen jaksamisella on väliä. Toimintaterapeutilla kuitenkin on edelleen vastuu arvioida millaiset harjoitteet ja toiminnot ovat juuri sillä hetkellä sopivia (Hautamäki, Ramadan & Vilhunen 2021, 22.)

4 Hevosavusteisen toimintaterapiapalvelun toteuttaminen

Kuten aikaisemmin mainittiin, Suomessa toimintaterapia maksetaan yleensä maksusitoumuksilla ja palveluseteleillä tai asiakas omakustanteisesti. Jokaisella maksajataholla on omat kriteerinsä palveluista ja palvelun tuottajista. Tällä hetkellä ei ole olemassa yhteisiä kriteerejä eläinavusteisen terapian tuottamisesta, mutta terapeuteilla olisi halu siihen, että olisi jokin valvova taho, joka laatisi eläinavusteiseen tähän turvallisuussuunnitelman, turvallisuusasiakirjat ja laatukriteerit. Näiden avulla voitaisiin taata yhtenäisempää ja laadukasta eläinavusteista terapiaa (Haapala ym. 2018, 7.)

Yrittäjä voi tuottaa palvelujaan vuokraamalla hevosien ja tilat, omalla hevosella vuokraten tilat tuntikohtaisesti tai vakikäyttöön sekä ostamalla itselleen tilan missä pystytään palvelua tuottamaan ja eläintä pitämään. Vuokratessa tuntikohtaisesti terapiaa hevosta ja tilaa on mietittävä tuntuuko

paikka mukavalta ja turvalliselta myös potilaan näkökulmasta, hoidetaanko eläimiä eettisesti arvojesi mukaan, täyttääkö tila kliiniset tarpeesi, pystytäänkö asiakkaan yksityisyys turvaamaan ja onko paikka turvallinen (Hallberg 2018, 164.)

Jotta Kelan hyväksymää vaativan kuntoutuksen kriteerejä täyttävää eläinavusteistaterapiaa voitaisiin toteuttaa, vaaditaan terapeutilta terapiakoulutuksen lisäksi koulutus eläinavusteisista menetelmistä. Terapiassa eläimen käytölle on oltava selkeä suunnitelma ja peruste miksi asiakas hyötyy tästä, eläimen tulee olla koulutettu tehtävänsä ja muuten luonteeltaan ja terveydeltään oltava terapiaeläimeksi sopiva sekä ympäristön on oltava kaikille turvallinen sekä huolehdittava että asiakkaalle on olemassa tapaturmavakuutus, joka kattaa terapiassa sattuvat vahingot (Vaativa lääkinnällinen kuntoutus 2021.)

Palvelusetelin palveluntuottajaksi pääsee taas lähettämällä hakemuksen palse.fi-palvelussa ja kaikki palsen ja sote-yhtymien omat kriteerit täyttävät palveluntuottajat hyväksytään. Palveluntuottajaksi on mahdollista hakeutua ympäri vuoden. Hylkääviä tekijöitä hakemukselle on se, ettei tuottaja täytä tilaajan kriteerejä, yritys on yrityssaneerausohjelmassa, velkajärjestely vahvistettu tai on olemassa vireillä oleva hakemus, yrityksestä on annettu vääränlaista tietoa ja lainvoimainen tuomio ammatinharjoittamiseen liittyvästä lainvastaisesta teosta tai syyllistymisestä vakavaan menettelyrikkomukseen ammatinharjoittamisessa (Palvelusetelin sääntökirja, 3.)

Asiakkaan polku kohti kuntoutusta alkaa palveluntarpeen arvioinnilla, jonka perusteella asiakas saa päätöksen palvelusetelistä. Saatuaan päätöksen, asiakas voi itse valita kunnan palvelusetelintuottajista kenelle hän haluaa mennä. Terapiasuhteen kesto riippuu palvelusetelin summasta ja palvelunhinnasta, joka joskus voi ylittää setelin summan, jättäen asiakkaalle omavastuuosuuden tai tulla maksetuksi palvelusetelillä kokonaan (vastauksia kansalaisten kysymyksiin palvelusetelistä n.d.)

Asiakkaan päätyminen eläinavusteisuuteen voi taas tulla monta eri kautta ja joskus kiinnostus lähtee itse asiakkaan aloitteesta. Asiakkaat saattavat itse ottaa yhteyttä terapiayritykseen löytäessään mahdollisuuden eläinavusteisuuteen ja joskus asia tulee puheeksi kesken terapian, jolloin tämä vain lisätään osaksi terapiaa. Iso osa asiakkaista kuitenkin tulevat, kun terapeutit saavat yhteydenottoja sairaanhoitopiireiltä. Näissä tilanteissa asiakasta on usein hoidettu erikoissairaanhoidossa

jopa pitkäänkin ja koettu asiakkaan tarvitsevan pääsyn eläinavusteiseen terapiaan (Hautamäki, Ramadan, Ranta, Haapala & Tiina Suomela-Markkanen 2018, 30.)

4.1 Yritystoiminta toimintaterapeutina

Suomessa toimivista toimintaterapeuteista noin 10 % toimivat yrittäjinä. Yhdistävänä tekijänä yrittäjillä katsotaan olevan palava halu kehittää alaa ja vaikuttaa omien työpäivien sisältöön. Pääsääntöisesti toimintaterapian asiakkaat tulevat Kansaneläkelaitos Kelan päätöksillä, eri tahojen maksusitoumuksilla tai palveluseteleillä ja lähes jokaisella yrittäjällä on siis palvelutuottamisesta sopimus joko vakuutusyhtiön, kelan, kuntien tai kuntayhtymien kanssa. Toimintaterapian yrittäjät kokevat epätarkoituksenmukaisen kilpailutuksen, alihinnoittelun, liiallisen työkuorman ja epätietoisuuden soteuudistuksista haasteina. Vaikka toimintaterapeutit kokevat olevansa ylikuormitettuja, asiakkaita on silti vielä niin paljon, ettei kaikkia pystytä ottamaan vastaan (Toimintaterapeutti n.d.)

Suomessa toimivista toimintaterapeuteista noin 10 % toimivat yrittäjinä. Yhdistävänä tekijänä yrittäjillä katsotaan olevan palava halu kehittää alaa ja vaikuttaa omien työpäivien sisältöön. Pääsääntöisesti toimintaterapian asiakkaat tulevat kansaneläkelaitos Kelan päätöksillä, eri tahojen maksusitoumuksilla tai palveluseteleillä ja lähes jokaisella yrittäjällä on siis palvelutuottamisesta sopimus joko vakuutusyhtiön, kelan, kuntien tai kuntayhtymien kanssa. Toimintaterapian yrittäjät kokevat epätarkoituksenmukaisen kilpailutuksen, alihinnoittelun, liiallisen työkuorman ja epätietoisuuden soteuudistuksista haasteina. Vaikka toimintaterapeutit kokevat olevansa ylikuormitettuja, asiakkaita on silti vielä niin paljon, ettei kaikkia pystytä ottamaan vastaan (Toimintaterapeutti n.d.)

Sosiaali- ja terveysalan toimintaa valvotaan ja säädellään lailla sekä asetuksilla. Yrittäjänä toimintaterapiapalvelun tuottaminen on luvanvaraista toimintaa, johon lupa haetaan oman alueen aluehallintovirastolta (Sote-alan yrittäjyydestä 2014, 4.) Lisäksi jokaisella yrityksessä työskentelevällä toimintaterapeutilla tulee olla Valviran myöntämä lupa harjoittaa ammattiaan, jolloin kuka tahansa pääsee tarkistamaan JulkiTerhikistä ammattipätevyyden. Yritykselle pakollisia tehtäviä on

myös omavalvontasuunnitelman laatiminen ja toimintakertomus. Omavalvontasuunnitelmalla valvotaan ammattilaisia, yrityksen toimintaa ja palvelun laatua ja tämän lisäksi on lupaviranomaiselle toimitettava toimintakertomus vuosittain. Kun kaikki asiat ovat kunnossa ja tuotetaan määritelmien mukaisesti virallista terveydenhuoltopalveluja, on arvolisävero tällöin 0 % (sote-alan yrittäjyydestä 2014, 6-7.) Vaikka muuten yritysten toimintaa säädellään ja valvotaan tarkasti, ei Suomessa ole viranomaistahoa, joka erillisesti säätelisi eläinavusteisten menetelmien käyttöä (Hautamäki ym. 2021, 10). Tämän vuoksi yrityksellä tulisi olla määrättyä vastuuhenkilö, joka pitää kirjaa toiminnan laadusta, itsearvioinnista, tapahtumista ja suunnitellut miten poikkeustilanteissa toimitaan (Hautamäki ym. 2021, 43).

5 Palvelun muodostaminen

Palvelumuotoilussa kerättyjen taustatietojen pohjalta saatujen tietojen avulla yhtenä työn tuloksena tehtiin business model-canvas, jolla sai koostettua hyvin palvelun tärkeimpiä osioita yhteen. Kuviossa 4 on näkyvässä canvas, mistä lopullinen palvelu muotoiltiin. Lopullinen kehitystyön lopputulos tehtiin palvelua ja sen arvoa havainnollistavaksi mainokseksi ja tämä on esitetty kuviossa 5.

Yhteistyökumppanit Huoltajat/omaiset Koulu ja opettajat Päiväkodit Hevosalan ammattilaiset	Asiakassegmentti Toimintaterapiaa tarvitsevat lapset ja nuoret	Kassavirta Kelan ja vakuutusyhtiöiden maksusitoumukset, palvelusetelit, yksityiset asiakkaat
Kustannusrakenne Markkinointikulut, puhelin, internet, vakuutus, tulostus, kopiointi, postitus, kirjanpito, toimistotarvikkeet, ateria- ja matkakulut, potilaskirjanpitojärjestelmä, terapiatarvikkeet, hevosen ja tilan vuokra tai hoito, muun toimitalan vuokra, kouluttautuminen		Arvolupaus Toiminnan tärkeänä pilarina on asiakaslähtöisyys ja tuottaa juuri heille suunnattua turvallista, tavoitteellista ja laadukasta eläinavusteista terapiaa
Asiakassuhteet Kasvokkain tapaamiset, Aktiiviset yhteydet sopimuskumppaneihin	Markkinointi, myynti ja toimitus Yhteistyösopimukset Kela ja vakuutusyhtiöt, palveluseteli toimijaksi hakeutuminen, nettimarkkinointi, yhteydet ja toiminnan hyötyjen esittely kuntoutuspäätöksistä vastaaville	
Kriittiset tehtävät Potilaskirjanpito, eläimen ja terapiatilan huolto, yhteydenpito asiakkaaseen ja tämän omaisiin	Kriittiset resurssit Vakuutus, potilaskirjanpitojärjestelmä, hevosen ja tilan ylläpito/vuokra, terapiatarvikkeet, kouluttautuminen	

Kuvio 4 Bussiness model canvas

Karvakaverit

- Karvakaverit on osa toimintaterapiapalveluita. Palvelu on tarjonnassa lapsille ja nuorille, niin ryhmä- kuin yksilöterapiana.
- Tarjoamme hevosavusteista toimintaterapiaa ja toiminnasta on hyötyä esim. motoristen, prosessi- ja vuorovaikutustaitojen parantamiseen, sitoutumisen ja motivation lisäämiseen, emotionaalinen ja sosiaalinen sitoutumiseen, leikin edistämiseen.
- Hevosen tarpeiden hoitamisella voidaan harjoittaa hienomotoriikkaa, karkeamotoriikkaa tehtäväratojen suorittamisella hevosen kanssa tai talliympäristössä toimimaalla. Hevosen kohtaaminen sisältää taas emotionaalisia ja sosiaalisia harjoitteita. Hevonen on siis kokonaisvaltainen ja monipuolinen kuntouttaja.
- Elänavusteinen kuntoutus toteutetaan eläimen kanssa tämän omassa elinympäristössä. Terapiaympäristössämme olemme panostaneet esteettömyyden parantamiseen, jotta jokaisella olisi mahdollisuus elänavusteiseen kuntoutukseen.

Kuvio 5 Hevosavusteisen toimintaterapia palvelunkuvaus

5.1 Palvelun tarve, tarkoitus ja asiakkaat

Etelä-Savossa lasten toimintaterapian saatavuudessa on todettu olevan riski, koska toimintaterapeutteja ei ole tarpeeksi (Arviointikertomus 2021, 36). Tämän vuoksi asiakasryhmän kohdentaminen lapsiin voisi olla yritykselle kannattavaa ja pystyttäisiin vastaamaan toimintaterapian osalta lasten terapiapalveluiden pulaan.

Kehitettävä palvelu on siis muun toimintaterapian ohella tarjottavaa hevosavusteista toimintaterapiaa lapsille ja nuorille. Toimintaa järjestää eläinavusteisuuteen perehtynyt toimintaterapeutti, yhteistyössä hevosalan ammattilaisen kanssa. Palvelu on hyvä tuottaa eri alan ammattilaisten yhteistyössä, jotta voidaan taata eläimien ja ihmisten turvallisuus sekä monipuoliset tilat tuottaa terapiaa. Asiakkaan interventio-kerrat tapahtuvat kerran viikossa hevosviljan ympäristössä. Toimintasuunnitellaan asiakkaan tavoitteiden ja tarpeiden mukaan joko yksilö- tai ryhmäterapiana. Alussa käytössä on yksi käyttöön koulutettu hevonen ja tämän elinympäristö. Toiminnassa siis hyödynnetään monipuolisesti niin hevosen sosiaalisia elementtejä, hevosviljan ympäristöä ja hevosen tarpeita yhdistettynä toimintaan.

5.2 Kulut ja tulot

Yrityksellä kuluja tulee monesta suunnasta ja on tärkeää tunnistaa mistä ne koostuvat. Taloudellisella vakaudella voidaan myös taata turvaa asiakkaalle, kun suunniteltu terapia ei katkea ennakoimattomien kulujen takia (Hallberg 2018, 164.) Kuluja mitä yrittäjälle voi tulla on mm. markkinointi- ja suhdetoimintakulut, puhelin, internet, vakuutus, tulostus, kopiointi, postitus, kirjapito, toimistotarvikkeet, ateria- ja matkakulut, potilaskirjanpitojärjestelmä, terapiatarvikkeet, hevosen ja tilan vuokra tai hoito, muun toimitilan vuokra ja jatkokouluttautuminen. Kaikkien yrityksen pyörittämiseen kertyvien kulujen lisäksi on jäätävä myös rahaa omaan palkanmaksuun.

Jotta yritys saataisiin edes alkuun ja asiakkaita tulemaan, tarvitaan tähänkin rahaa. Alkupääoma voi olla omia säästöjä tai yhtiömuodosta riippuen yhtiökumppanin rahallinen tai materiaalisijoitus sekä mahdollisuus rahoittaa myös hakemalla pankin lainaa. Sen lisäksi yrittäjän kannattaa hakea starttirahaa. Starttiraha turvaa yrittäjän toimeentulon, kunnes toiminta on käynnistettyä ja se alkaa tuottamaan, kuitenkin enimmäisaika on 12 kuukautta. Starttiraha on siis yrittäjän toimeentuloa varten, ei itse yrityksen toimintaa varten. Tällöin yrittäjä pystyy keskittymään helpommin yrityksen perustamiseen ja toimintaan, kun ei tarvitse heti olla huolehtimassa omasta taloudellisesta pärjäämisestä (Mikä on starttiraha? n.d.)

Starttirahaa varten tarvitsee tehdä liiketoimintasuunnitelma, jossa kerätään kasaan kaikki tarvittavat tiedot yrityksen mahdollisuuksista pärjätä ja miten menot ja tulot muodostuvat. Starttiraha myönnetään vain kannattavalle yritysidealalle (Mikä on starttiraha? n.d.) Näkisin että Toimintaterapeutti pula ja eläinavusteisen toimintaterapian vähyys voisivat olla hyviä valttikortteja starttirahan saamiseen. Jos alueella olisi ylitarjontaa alan ammattilaisista ja palveluista, asia voisi olla tällöin aivan toinen.

6 Pohdinta

Tämän kehittämistyön tekemiseen ajatus lähti kiinnostuksesta luotoon, eläinavusteisuuteen ja yrittäjyyteen. Omat kokemukseni työskentelystä hevosalalla ja hevosten parissa sai aiheen rajautumaan hevosavusteiseen toimintaterapiaan. Useimmat aiheesta tehdyt opinnäytetyöt rajautuivat menetelmän vaikuttavuuteen ja palveluaihioiden suunnitteluun jo olemassa oleville yrityksille, jotka jo saattoivat tehdä työtä eläimien kanssa. Tästä lähti kiinnostukseni aiheeseen tutustua palvelunkehittämiseen siitä näkökulmasta, ettei yritystä vielä ole perustettu, eli sieltä ihan pohjalta. Opinnäytetyön sisältö voisi siis hyödyttää myös heitä, joita hevosavusteisen toimintaterapian tuottaminen kiinnostaa.

Opinnäyteprosessi herätti uusia ajatuksia ja näkökulmia, sekä näytti millaisia asioita yrittäjä joutuu kohtaamaan ja miettimään työssään, kuten sen, ettei kaikkea voi laittaa yhden menetelmäpohjan

vara. Toimintaterapian tarjonnan laajuuden pohtimiseen antaa hyvän esimerkin Hallberg (2018, 167) joka kehottaa kirjassaan hevosavusteista terapiaa tarjoavien terapeuttien miettivän, pystyvätkö nämä tämän lisäksi tuottamaan terapiapalveluita myös pienempien eläimien esim. kanojen tai koirien kanssa sekä luonnon parissa, koska näiden on todettu olevan vähäisempi kuluksia ja tarjoavan mahdollisesti eläinavusteisuuden kokemuksia myös heille, joille hevoset eivät terapiaeläiminä sovi. Muiden eläinlajien käyttö voisi olla etu myös silloin, jos yrityksessä toimii kaksi terapeuttia, jotka tarjoavat eläinavusteista toimintaa. Tällöin tilojen käyttö tehostuu ja kun toinen on hevosen sekä asiakkaan kanssa maneesissa, voi toinen terapeutti toteuttaa terapiaa toisaalla eri lajin eläimen kanssa. Useamman eri lajin eläimen kanssa tulee kuitenkin kysymys siitä, pystyykö toimintaterapeutti perehtymään lajityypilliseen käyttäytymiseen ja toimimaan eläimen kanssa terapeuttisesti.

Palvelumuotoilu menetelmänä oli tuttu jo ennen tämän kehittämisprosessin alkamista, joten hyvällä pohjalla oli helppo lähteä ajattelemaan asiaa. Tieto palvelumuotoilusta hankittiin yrittäjyyteen ja kehittämistyöhön perehtyneistä lähteistä, joka on tarkoitettu myös ammattilaisten käyttöön, näiden kautta voidaan taata kehitystyönkin kulkeneen luotettavalla menetelmällä. Prosessi oli pitkä ja työläs, joiden aikana syntyi muutama eri asiakasryhmä ja palveluidea, mutta alueella oleva riski lasten toimintaterapian toteutumisesta sai muotoilun lopulta lähtemään korjaamaan tätä ongelmaa. Palveluidea jää toistaiseksi pöytälaatikkoon, koska kyseistä toimintaterapiayritystä ei vielä ole perustettu, mutta toivottavasti tulevaisuudessa idea pääsee myös palvelumuotoiluprosessin loppuun arvioinnin ja mahdollisen uudelleen muotoilun kautta. Kehittämisprosessissa kuitenkin saatiin aikaan pohjaltaan toimiva palveluidea, jossa on myös mietitty epäonnistumisen mahdollisuus. Vaikka hevosavusteisuudella on saatu positiivisia tuloksia, niin menetelmänä hevosavusteinen terapia ei tosiaan sovellu kaikille asiakkaille ja tällöin on toiminnan oltava ohella perinteistä toimintaterapiaa, jonka kautta asiakaslähtöisesti asiakas voidaan ohjata eläinavusteisuuden pariin. Joskus epäonnistumisen syy taas voi olla, että kulut ovat liian korkeat tuloihin verrattuna ja tämän takia toiminta ei olisikaan kannattavaa. Korkeiden kustannusten takia ulkomailla perustetaan usein voittoa tavoittelematon yritys, jolloin voidaan ottaa vastaan myös lahjoituksia. Joskus käykin myös niin, että tappiota tuottava terapiayritys saattaa vaihtaa toimintatapansa voittoa tavoittelemattomaksi ja näin myös pelastetaan oma työpaikka. Lahjoitusten avulla vararikossa olevasta toiminnasta voi tulla vakavaraista (Nelson 2013.) Suomessa ei

näyttäisi voittoa tavoittelemattomia terapiayrityksiä samalla tasolla olevan, joten on tärkeää ymmärtää miten kulut ja tulot kohtaavat ja vaikka ulkoistaa taloudenhallintaa ammattilaiselle, jos oma osaaminen ei riitä.

Tiedonhaussa huomasit toimintaterapiassakin aiheen rajautuvat todella useasti ratsastusterapian puolelle tai epäselvien termien takia on joutunut selvittämään hevosavusteista alaa toimintaterapia aiheen ulkopuoleltakin ja tämän takia tiedon haku tuntui välillä raskaalta. Hevosavusteisen toimintaterapian tutkimuksen vähyyttä voi vielä vaikuttaa siihen, miten asiakkaat päätyvät ja saavat tätä toimintaterapian muotoa. Kun alan termistöä saadaan enemmän yhtäläisemmäksi ja näyttöön perustuvuutta, voi menetelmän suosio Suomessakin kasvaa.

Kirjallisuutta ja tutkimuksia hevosavusteisuuden käytössä suomalaisessa kuntoutuksessa on vain vähän, eikä ole tehty tutkimuksia sen käytön kustannuksista, kannattavuudesta tai yleisyydestä. Joten tämän opinäytetyön tieto perustuu yleisesti maailmalla tutkitun ja kirjoitetun kirjallisuuden antamaan käsitykseen hevosen käytön asemasta toimintaterapiassa. Tämän takia tiedon luotettavuutta ja siirrettävyyttä Suomen terapiakäytäntöön ei voida täysin taata ja on täytynyt kriittisesti valita mikä tieto on olennaista ja soveltuvaa. Valittu aineisto on kuitenkin tuoretta vuosilta 2011-2021, vertaisarvioitua ja perustuu alan kirjallisuuteen, joka varmistaa tiedon luotettavuutta.

Niin Suomessa kuin maailmallakin tutkimukset ja tieto ovat todella usein painottuneet ratsastusterapiaan, joka voidaan katsoa tähän hevosavusteisen toimintaterapian osa-alueeseen kuulumattomaksi erillisen ratsastusterapeutin lisäkoulutuksen pakollisuuden vuoksi. Toisena tunnettuna menetelmänä toimii sosiaalipedagoginen hevostoiminta, joka ei ole terapiaa, mutta aiheita ollaan tutkittu paljon. Tärkeää olisikin saada hevosavusteista toimintaterapiaa enemmän esiin ja kyetä erottelemaan sen merkitys sekä vaikutukset sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta sekä ratsastusterapiasta. Jatkotutkimuksena olisi hyvä lähteä selvittämään millä tasolla valtakunnallisesti Suomessa hevosavusteisia toimintaterapiapalveluja tarjotaan, keitä tarjoajat ovat sekä millainen on toiminnan taloudellinen tilanne ja hevostoiminnan jakautuminen verrattuna muuhun terapiatyöhön.

Lähteet

- Arviointikertomus. 2021. Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä. Tarkastuslautakunnan arviointikertomus vuodelta 2020. Viitattu 26.8.2021 https://www.essote.fi/wp-content/uploads/sites/2/2021/07/essote_arviointikertomus_2020_a4_printteri.pdf.
- Haapala, E., Suomela-Markkanen, T. 2018. Kysely eläinavusteisesta terapiasta. Kela. Viitattu 16.7.2021. https://www.kela.fi/documents/10180/751941/el%C3%A4navusteinen_terapia.pdf/c55d1afe-99e4-4df3-8fda-2b1426d08785.
- Hallberg, L. 2018. The clinical practice of equine-assisted therapy : including horses in human healthcare. New York: Routledge. Viitattu 21.6.2021. https://janet.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_askewsholts_vlebooks_9781315545905.
- Hautamäki, L., Ramadan, F., Ranta, P., Haapala E. & Tiina Suomela-Markkanen, T. 2018. Eläinavusteinen terapia - Katsaus tutkimuskirjallisuuteen ja toimintaan Suomessa. Kela. Viitattu 29.6.2021 <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/236987/Tyopapereita140.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Hautamäki, L., Ramadan, F. & Vilhunen, T. 2021. Millainen on hyvä eläinavusteinen interventio?. Kela. Käsikirja. Viitattu 18.9.2021 https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/331626/Kuntoutustakehittamassa29_saavutettava.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Heffernan, K. 2016. The effect of an equine assistedtherapy (EAT) programme onchildren's occupational performance – a pilot study. Irish Journal of Occupational Therapy. Vol. 45(1). Viitattu 25.6.2021 <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/IJOT-02-2017-0005/full/pdf?title=the-effect-of-an-equine-assisted-therapy-eat-programme-on-childrens-occupational-performance-a-pilot-study>.
- Kaikille avoin ratsastuskoulu. N.d. Suomen ratsastajainliitto ry. Opas. Viitattu 1.8.2021 https://www.ratsastus.fi/site/assets/files/2005/kaikille_avoin_ratsastuskoulu.pdf.
- Koivisto, K. & Henner, A. 2017. Työelämälähtöinen tutkimus- ja kehittämistoiminta Oulun ammattikorkeakoulun hoitotyön koulutuksessa. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistyön julkaisu. Viitattu 14.9.2021 <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/137255/elamalahtoinen%20tutkimus-%20ja%20kehittamistoiminta%20Oulun%20ammattikorkeakoulun%20hoitotyön%20koulutuksessa.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Matka palvelumuotoiluun. 2017. Kehittämiskeskus Opinkirjo ry. Opas. Viitattu 5.7.2021 https://opinkirjo.fi/wp-content/uploads/2018/12/matka_palvelumuotoiluun-1.pdf.

Mikä on starttiraha? N.d. Uusyrityskeskus. Viitattu 1.8.2021 <https://uusyrityskeskus.fi/minustakoyrittaja/starttiraha/>.

Mitä Green Care on?. 2019. Luonnonvarakeskus. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus. Viitattu 1.7.2021 <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/544978>.

Mitä palvelumuotoilu on. 2020. Palvelumuotoilu Palo. Viitattu 23.4.2021 <https://www.palvelumuotoilupalo.fi/palvelumuotoilu>.

Nelson, T. 2013. Therapy uses horses and a nonprofit model; Converting to a nonprofit is bringing financial stability to Hold Your Horses, which provides equine-assisted occupational and physical therapy services. Viitattu 20.8.2021. <https://www-proquest-com.ezproxy.jamk.fi:2443/docview/1426175168?pq-origsite=primo>.

Palvelumuotoilun vaiheet. 2020. Palvelumuotoilu Palo. Viitattu 23.4.2021 <https://www.palvelumuotoilupalo.fi/blogi/2018/1/31/palvelumuotoilun-vaiheet>.

Palvelusetelin sääntökirja. N.d. Keski-Pohjanmaan sosiaali- ja terveystalokuntayhtymä. Palvelusetelin sääntökirja (Yleinen osa) Viitattu 10.8.2021. https://palse.fi/palveluseteli.dll/Palvelusetelin%20s%C3%A4%C3%A4nt%C3%B6kirja_yleinen%20osa.pdf?page=docmgr&dh=svc.doc&inst=250000000&orgpalv=15&no=250000031&ps=&hash=d624cfee0fd92e6c828c828e57a35805.

Scaffa, M.E. & Reitz, S.E. 2014. Occupational Therapy in Community-Based Practice Settings. 2. p. Philadelphia: F.A. Davis. Viitattu 18.4.2021

Soini, K., Ilmarinen, K., Yli-Viikari, A. & Kirveenummi, A. 2011. Green care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. Viitattu 30.6.2021. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102903/soini.pdf?s>.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta. 2019. Luonnonvarakeskus. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus. viitattu 17.7.2021. <https://jukuri.luke.fi/handle/10024/544978>.

Sote-alan yrittäjäyys. 2014. Posintra. Opas. Viitattu 27.7.2021. https://www.posintra.fi/wp-content/uploads/2018/01/Sote-alan-yritt%C3%A4jyyys-opas_tiivistetty-2014.pdf.

Toimintaterapeutti. N.d. Toimintaterapeuttiliitto. Viitattu 23.3.2021. <http://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/toimintaterapeutti/>.

Trotter, K. 2012. Harnessing the power of equine assisted counseling: adding animal assisted therapy to your practice. New York: Brunner-Routledge. Viitattu 15.7.2021

Törmälehto, E. 2013. Hevostoiminnan terapeuttinen voima lasten ja nuorten ryhmissä. Teoksessa Karvaterapiaa -eläinavusteinen työskentely Suomessa. Toim. Ikäheimo, K. 1. p. Solution Models House. Helsinki. Viitattu 26.8.2021.

Vaativa lääkinällinen kuntoutus. 2021. Kela. Viitattu 22.3.2021 <https://www.kela.fi/documents/10192/3239622/Vaativa%20l%C3%A4%C3%A4kinn%C3%A4llinen%20kuntoutus.pdf>.

Vaikuttavuus. N.d. Green Care Finland ry. Viitattu 21.3.2021. <https://www.gcfinland.fi/green-care-/vaikuttavuus/>.

Vastauksia kansalaisten kysymyksiin palvelusetelistä. N.d. Sitra. viitattu 12.8.2021. https://media.sitra.fi/2017/02/23070335/Vastauksia_kysymyksiin_palvelusetelista-6.pdf.

Välimaa, L. 2017. Eläinavusteista työskentelyä hyvinvointipalveluihin. Artikkel. Lapin ammattikorkeakoulun verkkolehti. Viitattu 17.7.2021 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/125450/Valimaa%20Leena%20Lumen-lehti%201_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

